

GPP Training toolkit

Õiguslikud alused

KHRI õppevahend

Moodul 1
Sissejuhatus

Moodul 2
Strateegilised **küljed**

Moodul 3
Õiguslikud küljed

Moodul 4
Vajaduste hindamine

Moodul 5
Ringhanked

Moodul 6
Turu kaasamine

Keskkonnahoidlikud hanked – 7 nippi

22.02.2023

Erki Fels, vandeadvokaat

Erki Fels

riigihangete valdkonna juht, vandeadvokaat

- Kogemus ehitus, transpordi, IT, tervishoiu, energeetika, julgeolekuhangetes ning struktuuritoetuste vaidlustes
- Koostanud lepinguid ja alusdokumente Eesti kalleimates ja mahukamates riigihangetes
- RHS kommenteeritud väljaande üks autor
- Koostöös Keskkonnaagentuuri ja –ministeeriumiga projekti „Keskkonnahoidlikud riigihanked“ eestvedaja
- Tartu Ülikoolis õigusliku argumentatsiooni seminari juhendaja

Keskkonnahoidlik riigihange

- Eraldi menetlusliiki ei ole
- Keskkonnahoidlikkus sõltub RHAD tingimustest

SA Tallinna Teaduspark Tehnopol rendipinna eritellimusmööbel

Viitenumber: 258590

Hankija: Sihtasutus Tallinna Teaduspark
TEHNOPOL (90008258)

Menetluse liik: Avatud hankemenetlus

Avaldatud: 23.12.2022 15:00

Pakkumuste esitamine: 9.01.2023 11:00

Seisund: täitmisel

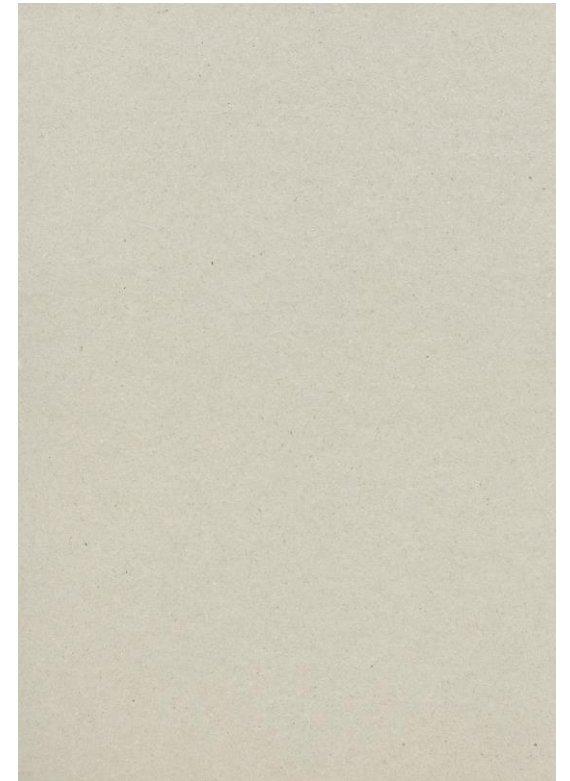
 Jaga

1

Vaata KeM
määrust nr
35

Kohaldub 4 toote/teenuse ostmisel

<https://www.riigiteataja.ee/akt/102072021013>

2

Vaata

öko-

märgiseid

EL ökomärgise tooterühmad

- Koristamine
- Kostmeetika ja hügieen
- Elektroonikatooted
- Paberitooted
- Mööbel ja madratsid
- Kattematerjalid
- Värvid ja lakid
- Kasvusubstraadid, mullaparandusained ja multš
- Riieus ja tekstiil
- Turism
- Määrdeained
- Väljatöötamisel: finantstooted, toidutooted, sööt, büroohooned

Vähemalt 40% hoone
valgustusest kuulub
vähemalt klassi A
(komisjoni määruse nr
874/2012 VI lisa alusel)

Kriteerium 8 –
energiatõhus valgustus

KOMISJONI OTSUS (EL) 2017/175, millega
kehtestatakse ELi ökomärgise kriteeriumid
majutusettevõtetele

VI LISA

Energiatõhususe klassid

Lambi energiatõhususe klass määratakse kindlaks tabelis 1 esitatud energiatõhususindeksi (EEI) alusel.

Lambi EEI määratakse kindlaks vastavalt VII lisale.

Tabel 1

Lampide energiatõhususe klassid

Energiatõhususe klass	Suunamata valgusvooga lampide energiatõhususindeks (EEI)	Suundvalguslampide energiatõhususindeks (EEI)
A+++ (kõige tõhusam)	$EEI \leq 0,11$	$EEI \leq 0,13$
A+	$0,11 < EEI \leq 0,17$	$0,13 < EEI \leq 0,18$
A	$0,17 < EEI \leq 0,24$	$0,18 < EEI \leq 0,40$
B	$0,24 < EEI \leq 0,60$	$0,40 < EEI \leq 0,95$
C	$0,60 < EEI \leq 0,80$	$0,95 < EEI \leq 1,20$
D	$0,80 < EEI \leq 0,95$	$1,20 < EEI \leq 1,75$
E (kõige ebatõhusam)	$EEI > 0,95$	$EEI > 1,75$

“

Keskmine vee
vooluhulk **dušside**
puhul ei ületa 7 l/min
ja vannitoa **kraanide**
(v.a vannikraanid)
puhul 6 l/min.

Kriteerium 42 – tõhus sanitaartechnika

Mitte üksnes Lilleke.
Ökomärgised on sadu.

Vaata Ecolabel
Index, mis sisaldab
hetkel 456 märgist

<https://www.ecolabelindex.com/ecolabels/>

SCIENCE OF GREEN – HEALTH

Protect human
HEALTH

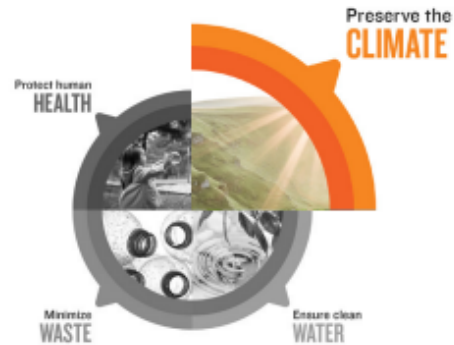

RESTRICTIONS TO PREVENT ADVERSE HEALTH EFFECTS

Skin Irritation	Must not be a skin irritant
Skin Sensitization	Must not be a skin sensitizer
Volatile Organic Compounds	VOC Content < 1%
Carcinogens	Prohibited above 100ppm
Per- and Polyfluoroalkyl Substances (PFAS)	Cannot be intentionally added at any level
Nitriiotriacetic acid	Prohibited above 100ppm
Ethylene Diaminetetra-acetic Acid (EDTA)	Prohibited above 100ppm
2-Butoxyethanol	Prohibited above 100ppm
Alkylphenol Ethoxylates	Prohibited above 100ppm
Halogenated Organic Solvents	Prohibited above 100ppm
Colorants	Must not contain intentionally added metals
Phthalates	Must not be intentionally added to primary packaging
Bisphenol A	Must not be intentionally added to primary packaging
Chlorinated Materials	Must not be intentionally added to primary packaging
Hexavalent Chromium	Must not be intentionally added to primary packaging
Lead	Must not be intentionally added to primary packaging
Mercury	Must not be intentionally added to primary packaging
Cadmium	Must not be intentionally added to primary packaging

SCIENCE OF GREEN – ENVIRONMENT

CRITERIA THAT HELP PRESERVE THE CLIMATE

Many of the standards for human health, minimizing waste and ensuring clean water also help preserve the climate:

- Content limits on volatile organic compounds (VOCs)
- Limit on phosphates
- Reduced / recycled packaging

RESTRICTIONS TO PREVENT ADVERSE ENVIRONMENTAL HEALTH EFFECTS

Acute Toxicity to Aquatic Life	LC50 > 100mg/L for algae, daphnia, or fish
Aquatic Biodegradability	Each organic ingredient must readily biodegrade
Eutrophication	Inorganic phosphates prohibited above 100ppm

RESTRICTIONS TO PREVENT WASTE

Plastic Packaging	Must be either source-reduced, recyclable, contain at least 25% post-consumer material, or be a refillable packaging with an effective take-back program
Non-Plastic Packaging	Must be either source-reduced, recyclable or contain at least 25% post-consumer material
Use Labeling	Must have detailed instructions for proper use to minimize waste
Recycling Labeling	Plastic packages must be marked with the appropriate Resin Identification Code

Mänguväljakud

Mis võiksid olla
RHAD tingimused?

<https://www.nordic-ecolabel.org/product-groups/group/?productGroupCode=073>

O3 Wood from certified forestry

The requirement applies to all product parts that contain solid wood, wood-based panels, veneers and bamboo accounting for more than 10% by weight of the product.

1. Species name

The applicant must state the names (species name) of the wood / bamboo raw material used in the Nordic Swan Ecolabelled product.

2. Chain of custody certification

The applicant/manufacturer or the applicant's/manufacturer's suppliers of wood raw materials must be Chain of Custody certified by the FSC scheme or the PEFC scheme.

O7 Durability and wood protection methods

The product must have a good durability, i.e., resistance to moisture and fungal attack.

- Structural wood protection: It must be described which design measures have been taken in the product to extend the life expectancy and limit the use of wood protection methods (i.e., impregnation, thermal or chemical modification).
- Nordic Swan Ecolabelled durable/resistant wood for outdoor use automatically meets this requirement.
- The timber falling within use class UC 3 or UC 4 as per EN 335 must be documented as having good durability i.e., resistance to fungal attack. To provide sufficient durability, one of the methods/materials in Table 1 must be used.

Wood protection methods other than those described in Table 1 can be used. In this case, test results and documentation for durability must be submitted, which are similarly described in Table 1. That tests and durability are similar must be verified by an independent qualified test institute.

3

Euroopa
abi-
materjalid

Uuri Euroopa Komisjoni lehekülge:

https://ec.europa.eu/environment/gpp/eu_gpp_criteria_en.htm

Kategooriad (1)

- Andmekeskused, serveriruumid ja pilveteenused
- Tervishoius kasutatavad elektri- ja elektroonikaseadmed
- Elektrienergia
- Kujutise reprodutseerimise seadmed

Kategooriad (2)

- Kontorihoonete projekteerimine, ehitamine ja haldamine
- Värvid, lakid ja teekattemärgistus
- **Avaliku ruumi korrashoid**
- Teede projekteerimine, ehitamine ja hooldus
- Teevalgustus ja foorid
- Maanteetransport

Kategooriad (3)

- Sanitaartehtnilised kraanitarvikud
- Tekstiilitooted- ja teenused
- WC-potid ja pissuaarid
- Reoveetaristu
- Vesikütteseadmed
- Toidukaubad, -teenused ja müügiautomaadid

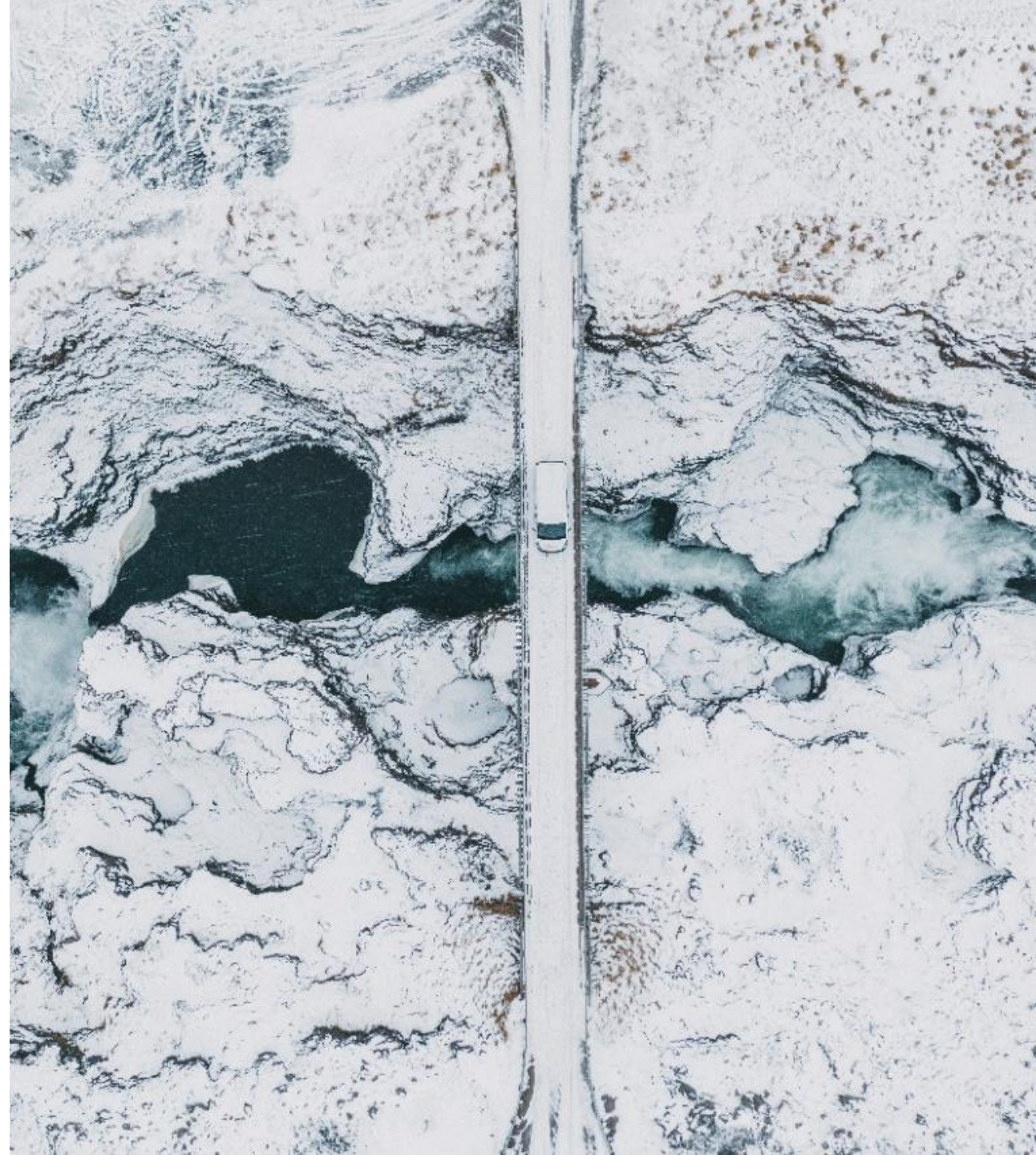
Avaliku ruumi korrashoid

“

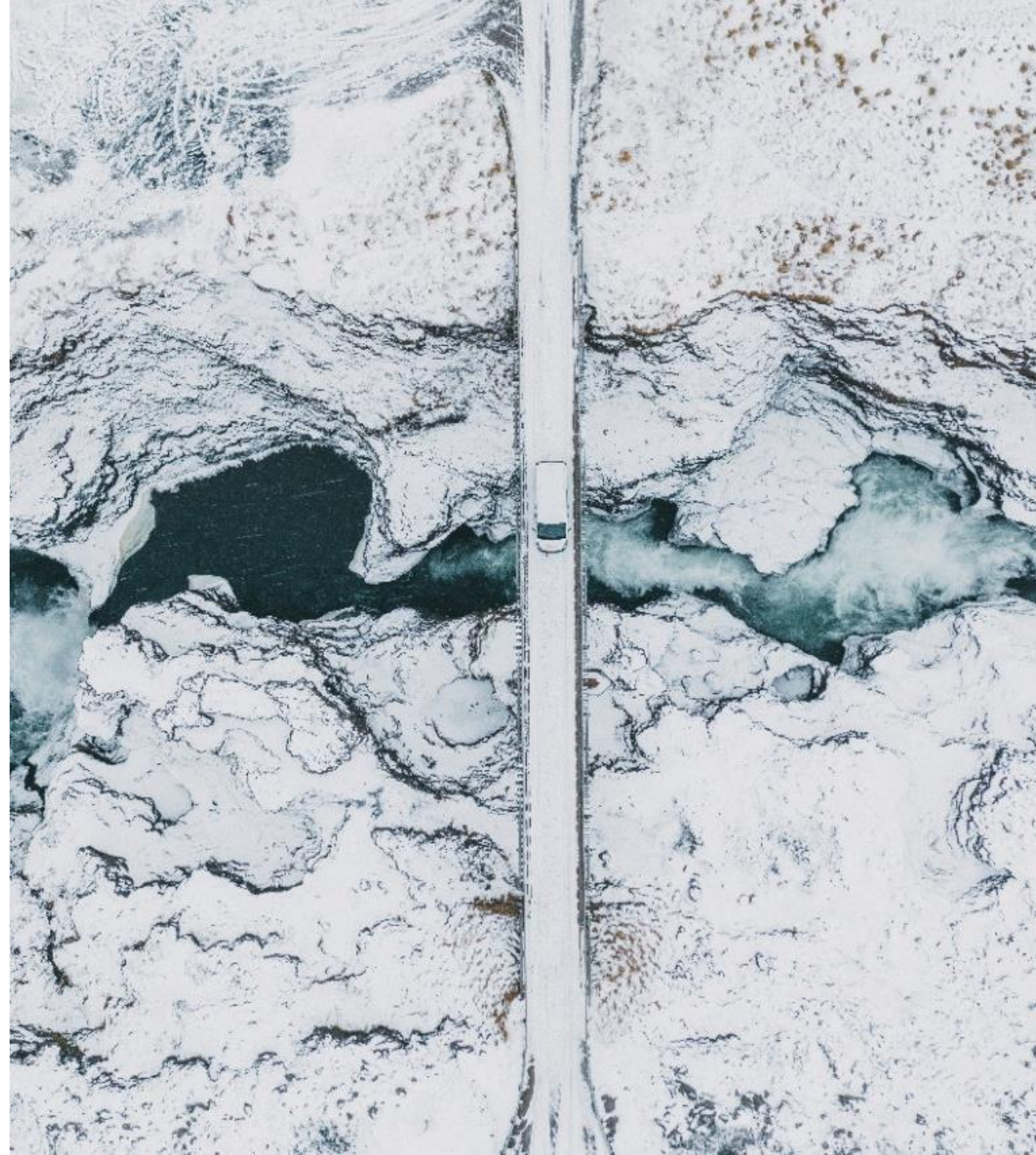
Jäätörje- ja
lumekoristusvahendid
peavad sisaldama
vähem kui 1 %
kloriidiiooni

Jäätörje- ja lumekoristusvahendid

Miks

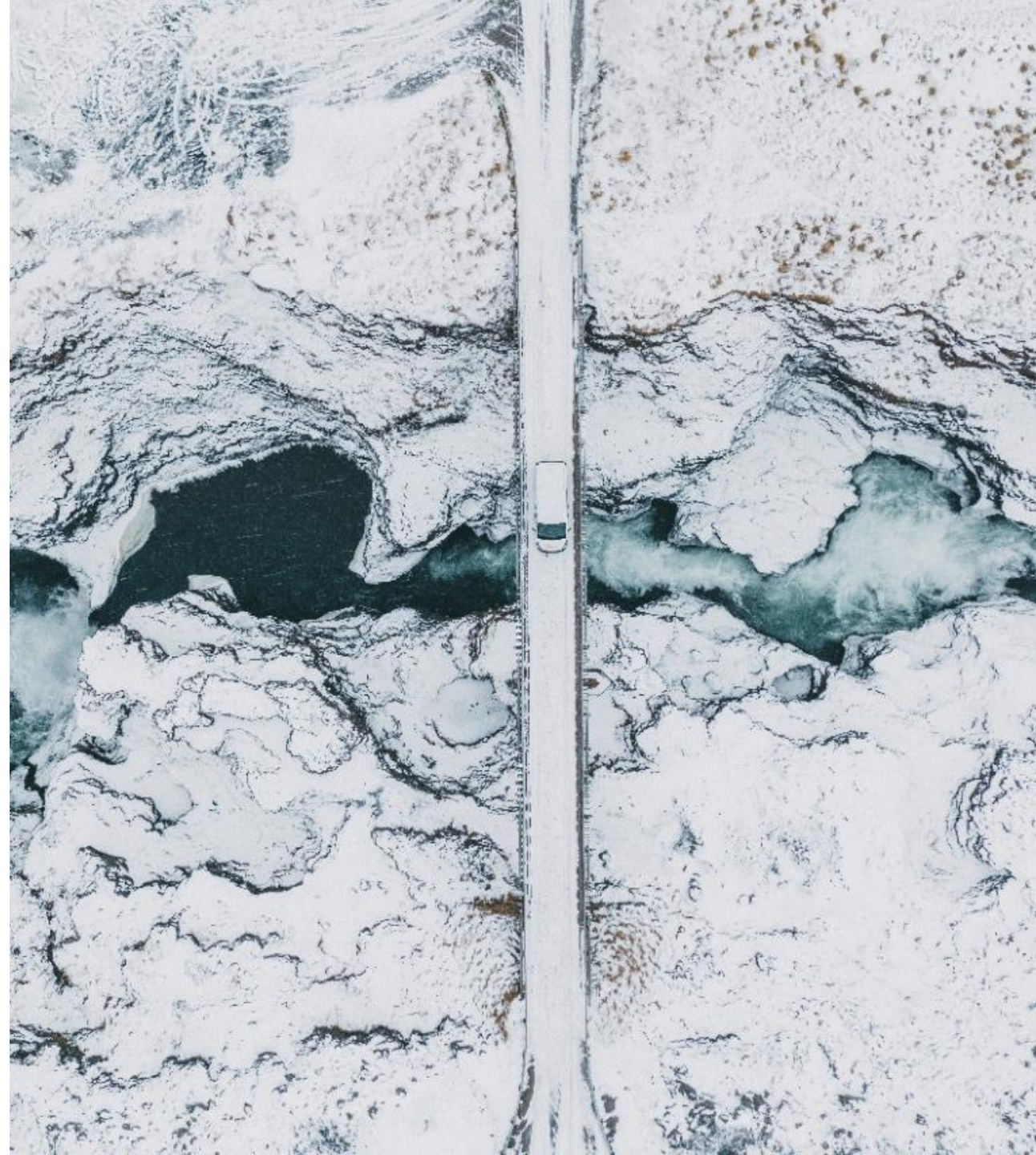
Ei sadestu kergesti. Ei ole biolagunev. Väga mobiiline aine, mis mõjutab pinnast, põhjavett ja taimestikku

Jäätõrje- ja lumekoristusvahendid

Ükski jäätõrje- ega lumekoristusvahend ei tohi olla ägedalt mürgine, metalle söövitav, mürgine sihtelundi suhtes, hingamisteid või nahka sensibiliseeriv, kantserogeenne, mutageenne, reproduktiivtoksiline ega keskkonnale ohtlik kooskõlas määrusega (EÜ) nr 1272/2008.

Vahend ei tohi kuuluda nendesse kategooriatesse:

Äge mürgisus	1., 2., 3. kategooria äge mürg.
Mürgisus sihtelundi suhtes – korduv kokkupuude	1. või 2. kategooria STOT RE
Mürgisus sihtelundi suhtes – ühekordne kokkupuude	1., 2. või 3. kategooria STOT SE
Kantserogeensus	1.A, 1.B, 2. kategooria kants.
Mutageensus sugurakkudele	1.A, 1.B, 2. kategooria mutag.
Reproduktiivtoksilisus	1.A, 1.B, 2. kategooria repr.
Ohtlikkus veekeskkonnale	Veekeskkonnale ohtliku ägeda mürgisuse 1. kategooria, kroonilise mürgisuse 1. või 2. kategooria, kroonilise mürgisuse 3. kategooria
Hingamisteede sensibiliseerimine	1, 1.A või 1.B kategooria hing. sensib.
Naha sensibiliseerimine	1, 1.A või 1.B kategooria naha sensib.

Toit

Mahtoit

Järgmised toidu- ja
joogikaubad [**lisab
hankija**] peavad
vastama määrusele
(EL) 2018/848.

VLISA ○

EUROOPA LIIDU MAHEPÕLLUMAJANDUSLIKU TOOTMISE LOGO JA KOODNUMBRID

1. Logo

1.1. Euroopa Liidu mahepõllumajandusliku tootmise logo peab vastama järgmisele näidisele:

Määruse art 33 – EL
mahepõllumajandusliku
tootmise logo võib
kasutada määrusele
vastavate toodete
märgistamisel ja
reklaamimisel

Munad

Munad ei tohi olla
märgistatud EL
määruse nr
589/2008 koodiga 3

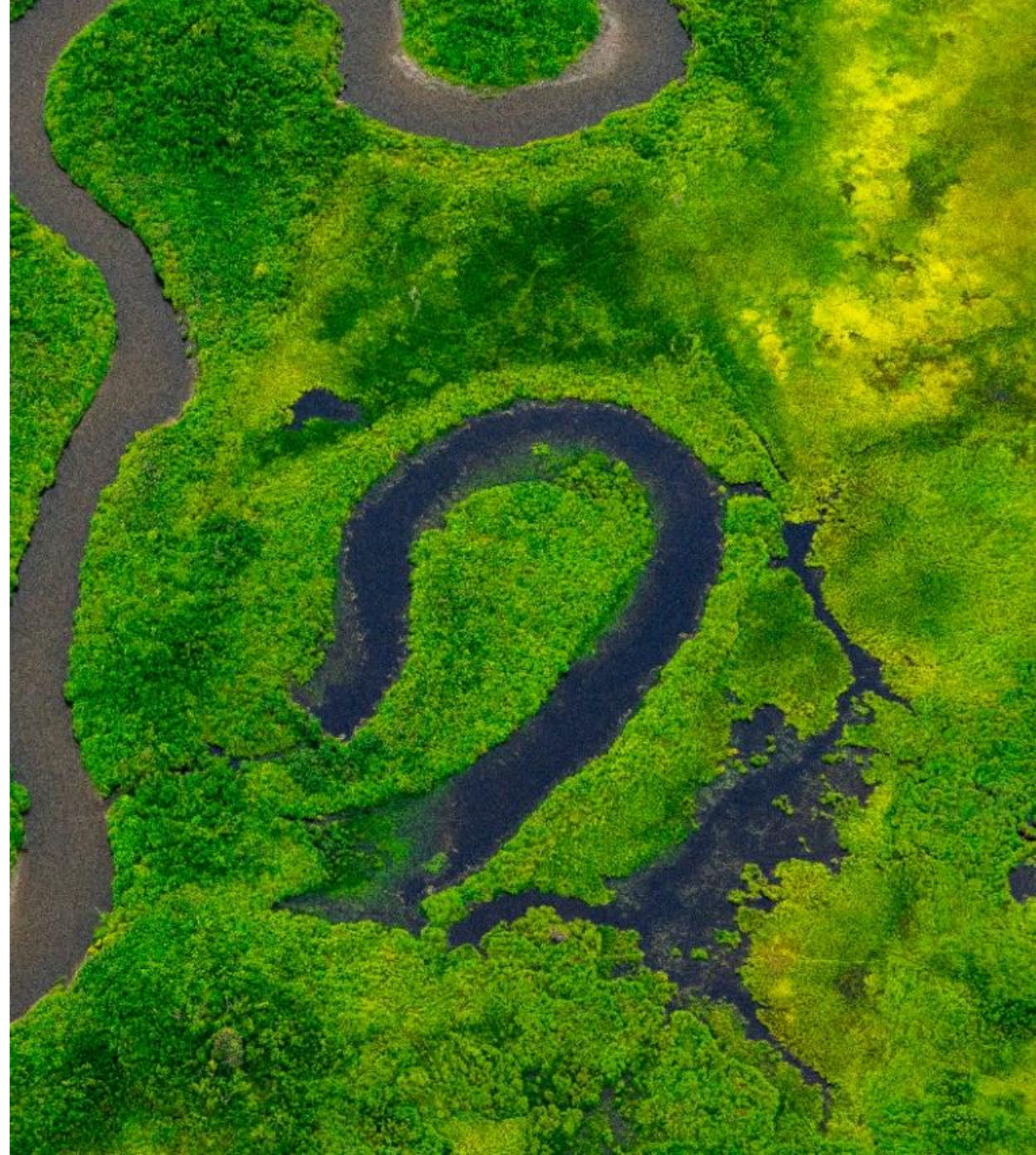
<p>1</p> <p>„Vabalt peetavate kanade munad”</p>	<p>2</p> <p>„Õrrekanade munad”</p>	<p>3</p> <p>„Puuris peetavate kanade munad”</p>
---	--	---

4

Vaata
keskkonna-
mõju

Kus on keskkonnamõju

1. Sõidukid
2. Kontori IT
3. Koristamine
4. Mööbel

Toit

- Põllumajanduses kasutatav energia
- Maakasutuse muutumine
- Bioloogilise mitmekesisuse vähenemine
- Mulla viljakuse vähenemine
- Väetiste ja taimekaitsevahendite tootmine
- Põllumajanduses tekkivate saasteainete, näiteks metaani või nitritite heide

Tänavavalgustus

- CO₂ ja kasvuhoonegaaside heide
- Tähtede nähtavuse kadu
- Öise eluviisiga liikide elutegevuse häirimine
- Puudulik ressursitõhusus juhtudel, mil tooted või komponendid vajavad väljavahetamist enne tööea lõppu, nt madalama kvaliteediga LED-kiipide kasutamise, parandustööde keerukuse või halva paigalduse tõttu

Kui tean keskkonnamõju

siis oskan sihtida täpsemini
ja

väldin vähese mõjuga
nõudeid, mille täitmine-
kontrollimine on ajakulukas,
kallis, ebaefektiivne

Tänavavalgustus

- Parema valgusviljakusega lambid
- Hämardite ja mõõturite kasutamine, et tagada energiatarbe optimeerimine
- Valgustite ülespoole suunatud valguse osatähtsus 0,0%; 97% kogu valgusest langeb allasuunas vertikaaljoone suhtes 75,5 nurga all
- Sinise valguse osakaalu piirmäärade kehtestamine
- Parandamisevõimalus ja garantii

Valgusviljakus

kui tõhusalt muundab valgusallikas energiat silmaga nähtavaks kiirguseks. Hõõglamp muundab küll peaaegu kogu tarbitava energia elektromagnetkiirguseks, kuid valguse osa moodustab sellest umbes 4%, valdav osa energiast eraldub infrapunakiirgusena

Valgusallikas	Valgusviljakus lm/W
Hõõglambid	10–20
Halogeenlambid	15–25
Kompaktluminofoorlambid	50–75
Leedlambid	60–130
Naatriumlambid	150–200

“

Pakkujatele, kes suudavad pakkuda valgusteid, mis ületavad TK-s kindlaks määratud minimaalse valgusviljakuse, antakse kuni X punkti.

Maksimumpunktid (X) antakse kõige suurema valgusviljakusega pakkumusele; proportsionaalselt antakse punktid teistele pakkujatele, kelle valgusallikad või valgustid ületavad TK miinimumnõudeid, kuid ei küünda suurima valgusviljakusega pakkumuseni

5

Turu-
uuring

Miks?

- Ei tea, mida RHAD-i kirjutada
- Ei tea, kuidas sõnastada
- Ei tea, kas üldse pakutakse
- Ei tea, kui palju kallimaks läheb
- Tahaks teavitada turuosalisi eesseisvast hankest

Turu-uuringu käigus **võib hankija konsulteerida ettevõtjatega.**

Nõuandeid võib kasutada riigihanke kavandamisel ja korraldamisel tingimusel, et see ei moonuta konkurentsi.

Tagada tuleb võrdne kohtlemine ja läbipaistvus.

Kuidas

- Esita turu-uuringu teave RHAD-s – nii küsimused kui vastused
- Määra piisav tähtaeg, et turu-uuringus osalejale ei tekiks „ajaline eelis“
- Turu-uuringus osaleja kõrvaldamine reeglina kõne alla ei tule

Teiste
kogemus

Hange on jaotatud osadeks

Jah

Ei

e-menetlus

Jah

Ei

Rahvusvaheline

Jah

Ei

Kasutusel on keskkonnahoidlikud aspektid

Jah

Ei

Tühista valik

Kasutusel on innovaatilised aspektid

Jah

Ei

Kasutusel on sotsiaalsed aspektid

Jah

Ei

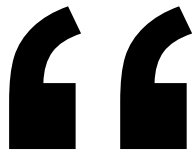
Hindamiskriteeriumite hulgas on

-Vali-

Otsi hankeid

Tühjenda väljad

<https://riigihanked.riik.ee/rhr-web/#/search-links>

Elektrienergia ostmine Tartu linnale
01.01.2023-31.12.2023 (251784)

Taastuvenergia. Pakkuja kinnitab, et hankijale ja ostjatele müüdav elektrienergia on igal kuul toodetud vähemalt 100 % ulatuses elektrituruseaduse §-s 57 toodud tähenduses taastuvatest energiaallikatest.

Hankija nõudmisel on pakkuja valmis taastuvatest energiaallikatest toodetud elektri päritolu ja kogust tõendama.

Catering teenus, vr 250571

Kui pakkuja osutab mahetoitlustamist, omistatakse pakkumusele 10 väärtuspunkti.

Kui pakkuja tegeleb mahetoitlustamisega, peab ta olema teavitanud Põllumajandus- ja Toiduametit mahetoitlustamise osutamisest ja kantud Põllumajandus- ja Toiduameti järelevalve infosüsteemi või omama muu samaväärse ametiasutuse poolt väljastatud luba, mis tõendab et pakkuja võib osutada riigihanke objektiks olevat teenuse raames mahetoitlustust.

Võsasaetööd, vr 250227

Töö teostaja peab täitma raamlepingu lisaks olevat juhendit „**RMK keskkonnanõuded metsatöödel**“, eelkõige keskkonna säästmise, teenuse operatiivse tellimise ja osutamise aspektist

Mida juhend nõuab

https://media.rmk.ee/files/rmk_keskkonnanouded_metsatoodel.pdf

- Kett- ja võsasaie tankimisel tuleb kasutada spetsiaalseid kanistrite otsikuid, mis välistavad üle- ja möödavalamist
- Igal tööobjektil peab olema koht ohtlike jäätmete hoidmiseks, ohtlikke jäätmeid tuleb hoida ilmastiku- ning lekkekindlates anumates või pakendites
- Tööobjektidel, kus töötavad metsamasinad, peavad tööobjektidel olema esmased keskkonnareostuse tõrjevahendid: labidas, 20 kg absorbentgraanuleid või 50 l turvast või saepuru ja kogumisnõu kasutatud absorbendi kogumiseks

Kudumite ostmine, vr 248743

Toodete valmistamisel kasutatud põhimaterjalis ei ole lubatud kasutada **lubamatuid ja tervistkahjustavaid kemikaale**, nagu asovärvid, kantserogeenseid ja allergiaid tekitavaid värvaineid.

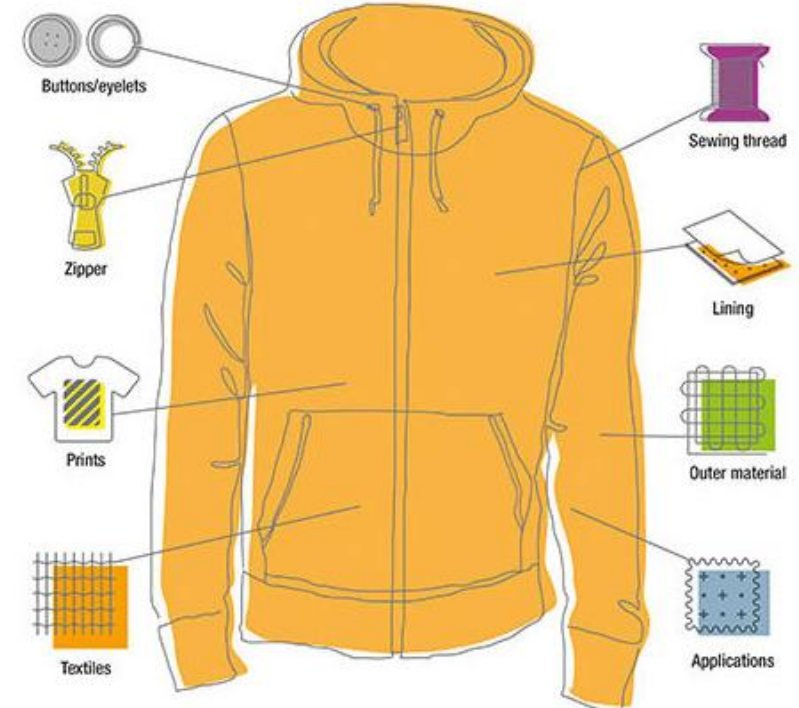
Tingimusele vastavuse tõendamiseks peab pakkumuse koosseisus esitama tehnilises kirjelduses esitatud nõuetele vastava põhimaterjali osas **OEKO-TEX® STANDARD 100** sertifikaadi või samaväärse sertifikaadi.

STANDARD 100 by OEKO-TEX®

one of the world's best-known labels
for textiles tested for harmful
substances

Label number

Vanasadama kai kaldajaama
automaatse pingeregulaatori
paigaldamine, vr 251321

Pakkumuse esitamisega pakkuja kinnitab, et teeb töö keskkonnasäästlikul viisil, järgides keskkonnohutusnõudeid, sh korraldab jäätmete liigiti kogumise ja suunab ringkäitlusesse ja võimalusel kasutab keskkonnasäästlikku tehnikat.

Ehitusperioodil vastutab töövõtja ka keskkonnakaitse (oma ehitustegevuse ja muu sellest tuleneva piires) eest ehitusobjektil ja selle kõrval oleval alal vastavalt Eesti Vabariigis kehtivatele seadustele ja nõuetele ning tellijapoolsetele juhistele.

Põhja tn rekonstrueerimine, Tori vald, Sindi linn; vr 251634

Hõbedast meenemündi hange
(Eesti taluperenaine ja -
peremees), vr 250033

Pakkuja peab müntide
vermimiseprotsessis
kasutama vähemalt 50%
taastuvatest allikatest
pärinevat energiat või seda
elektrit, mis on saadud suure
tõhususega koostoime teel,
nagu on määratletud
direktiivis EL 2018/2001.

7

Ole
mõistlik

“

Võimalikult
lai toidu valik,
mitmekülgne
ja valikute
rohke

“

Kõrgeim
mahe-
tooraine %

“

Toidu
serveerimine
lauale 1-3.
klassile

Erki Fels

Vandeadvokaat

erki.fels@pwc.com

+372 5349 3777

Koolitusprogrammi kontakt:

Sandra Oisalu (Balti Keskkonnafoorum)
Sandra.oisalu@bef.ee

Kai Klein (Balti Keskkonnafoorum)
kai.klein@bef.ee

The training programme was delivered under Contract Nr. 090202/2021/860799/SER/ENV.B1 between the European Commission and ICLEI – Local Governments for Sustainability

Toolkit developed for the European Commission by ICLEI – Local Governments for Sustainability

Module Author: ICLEI – Local Governments for Sustainability

Owner, Editor: European Commission, DG Environment, 2019

Photos: courtesy of Pixabay.com under Creative Commons CCO

Disclaimer: This toolkit is an indicative document of the Commission services and cannot be considered binding to this institution in any way. Neither the European Commission nor any person acting on its behalf of the Commission is responsible for the use that might be made of the information in this document.